

PREDAVANJE O STRUKOVNOM PREVOĐENJU DR. SC. ZVONIMIRA JAKOBOVIĆA

U organizaciji Odjela za tehničku kulturu i Odjela za jezik, 6. veljače 2013. u velikoj dvorani Matice hrvatske, fizičar i leksikograf, **prof. dr. sc. Zvonimir Jakobović** održao je predavanje ***Strukovno prevođenje – veze sa svijetom***. Područja su interesa Z. Jakobovića fizika, elektronika, povijest prirodnih znanosti i tehnike te hrvatsko strukovno nazivlje. Bio je dugogodišnji urednik Tehničke enciklopedije, glavni urednik Tehničkoga leksikona u Leksikografskom zavodu *Miroslav Krleža*, pročelnik Katedre za fiziku na Zdravstvenom veleučilištu u Zagrebu. Jedan je od pokretača i dugogodišnji pročelnik Odjela tehničke kulture Matice hrvatske. Danas je u mirovini. Između autorovih brojnih znanstvenih, stručnih i stručno-popularnih djela valja istaknuti *Leksikon mjernih jedinica*, *Leksikon mjernih veličina*, *Fizika zračenja*, *Ionizirajuće zračenje i čovjek*, *Uvod u radioamaterizam*, *Pisanje i uređivanje stručnih i znanstvenih publikacija*.

U svojem predavanju prof. Jakobović prikazao načela, postupke i poteškoće pri prevođenju stručnih i znanstvenih tekstova sa svjetskih jezika na hrvatski i obratno. Upozorio je na važnost razlučivanja pojmova, njihovih naziva i definicija te tvorbe i usustavljenja naziva pojedinih struka. Istaknuo je odnose o kojima valja voditi računa pri prevođenju. Podsjetio nas je na dinamičan karakter jezika te na uvjete pouzdane komunikacije. Govorio je o nastanku, načelima tvorbe i načinima usklađivanja strukovnoga nazivlja, o načelima prevođenja, pomagalima i uvjetima za prevođenje strukovnih tekstova. Preporučio je prevođenje oslanjanjem na stručno definirane pojmove, a ne na općenite rječničke izvore.

Ustvrdio je da se pri **prevođenju, postupku preslikavanja jednoga jezika na drugi moraju imati na umu složeni odnosi između pojedinih sastavnica teksta, između teksta i ostalih tekstova neke kulture, između teksta, njegovoga proizvođača i njegovoga korisnika te da se ono može provesti samo korak po korak, od sastavnice do sastavnice, uz osvrt na njihova uobličena gramatikama, sintaksama i stilovima**.

Govoreći o **strukovnom prevođenju, postupku prijenosa informacija u pojedinim strukama iz jezika davatelja na jezik primatelja**, naglasio je da to nije posao samo profesionalnih prevoditelja, nego da svaki stručnjak koji želi biti u tijeku s dostignućima svoje struke i slijediti njezin razvoj mora aktivno rabiti literaturu na svjetskim jezicima te mnoge sastavnice (definicije, pojmove, norme) ugrađivati u svoje publikacije, planove, projekte i sl.

Profesor Jakobović podsjetio nas je na **dinamičan karakter jezika** (koji se ostvaruje oprečnim zahtjevima stalnosti i promjenjivosti, zatvorenosti i otvorenosti), na polazne uvjete uporabljivosti jezika među sudionicima komuniciranja (kodificiranje znakova, pravila uporabe znakova te poznavanje značenja), na temeljna svojstva jezika (misaonost, tj. apstraktnost i kodificiranje znakova) te na misli poznatijih jezikoslovaca o jeziku: M. Heideggera (*jezik je kuća bitka*), M. Kačića (*jezikom mi bivamo, preko njega opstajemo, njime jesmo*), W. von Humboldta (*prava je domovina uistinu jezik*) i drugih.

Definirao je pojam **strukovnoga nazivlja** (*uređeni skup naziva neke struke*), istaknuo njegovu namjenu (*razmjena informacija između stručnjaka određene struke, između stručnjaka različitih struka, između stručnjaka pojedinih struka i širokoga kruga korisnika*) te je naveo uvjete koje mora udovoljiti strukovno nazivlje namijenjeno komuniciranju sa širokim krugom korisnika (*razumljivost prosječno naobraženom korisniku, biti na prvom, tzv, materinjem jeziku korisnika te biti u sustavu toga jezika, prepoznatljivih naziva, sličnih nazivima srodnih pojmova*).

Govoreći o **nastanku i razvoju hrvatskoga strukovnoga nazivlja** (dijelu naše baštine koja se nalazi u Vrančićevu, Belostenčevu, Šulekovu i mnogim drugim rječnicima), Jakobović je ustvrdio da je ono odraz svekolikoga materijalnoga i duhovnog stanja određene sredine te da strukovni nazivi najprije nastaju u općem jeziku, spontanom tvorbom za potrebe struke na određenoj razini razvoja, zatim preuzimanjem riječi iz prirodnoga općega jezika, dodavanjem predmetaka i dometaka riječima, sjedinjavanjem i slaganjem više riječi, uporabom kratica ili pretvaranjem kratica u riječi, prevođenjem i preuzimanjem riječi iz drugih jezika. *Načela tvorbe strukovnoga nazivlja*, spomenuo je Jakobović, *dobar su temelj za suvremeno normiranje hrvatskoga strukovnoga nazivlja (obuhvaćeno projektom STRUNA)*. Glede načina usklađivanja strukovnoga nazivlja spomenuo je običajno, dogovorno, normirano i zakonsko usklađivanje.

Nabrojao je **opća načela tvorbe strukovnoga nazivlja: načelo jednoznačnosti** (jedan pojam – jedan naziv), **načelo razumljivosti** (naziv podsjeća na pojam), **načelo stručnosti** (zadovoljavanje potrebe struke), **načelo jezične ispravnosti** (usklađenost s jezičnim normama), **načelo informacijske pouzdanosti** (izbjegavanje istoznačnica, bliskoznačnica i sl.) i **načelo podatljivosti** (mogućnost tvorbe drugih vrsta riječi). Također je naveo **načela tvorbe strukovnoga nazivlja u hrvatskome jeziku**: načelo prvenstva hrvatskih naziva, načelo tvorbe hrvatskih naziva, načelo preuzimanja naziva, načelo prednosti izvornih naziva, načelo tvorbenosti (podatljivosti), načelo sažetosti, načelo prednosti pridjeva pred imenicom u genitivu, načelo ključne riječi, načelo praktičnosti.

Spomenuo je **načela prevođenja strukovnih naziva** između pojedinih jezika: jedan naziv u jeziku A – jedan naziv u jeziku B, prevođenje oslanjanjem na pojmove te izbjegavanje uporabe višeznačnica. Istaknuo je da pojedinac ili tim pri **prevođenju strukovnih tekstova** trebaju ispunjavati **tri osnovna načela** (znanje jezika davatelja, znanje jezika primatelja te poznavanje struke na koju se tekst odnosi) kao i da su najbolja pomagala za prevođenje strukovnih naziva definicijski rječnici, strukovni leksikoni, strukovni pojmovnici, strukovne enciklopedije i sl. Ustvrdio je da je nepouzdan rabiti opće, osobito klasične rječnike (jer oni donose općenita, često i zastarjela značenja). S nekoliko je primjera ilustrirao nepouzdanost općih i klasičnih rječnika pri prevođenju strukovnih tekstova.

Profesor Jakobović svoje je predavanje poentirao mišlju da *razumni postupci tvorbe, preuzimanja ili prevođenja naziva trebaju biti 'zlatna sredina' između dviju krajnosti ('prevođenja uz svaku cijenu i 'neumjerenoga preuzimanja naziva iz drugih jezika')*“ te da *„izložena načela nisu pravila i propisi, nego preporuke utemeljene na suvremenim normama o tvorbi strukovnoga nazivlja i tradiciji razvoja hrvatskoga strukovnog nazivlja*. Sintetizirao je spoznaje o strukovnom prevođenju i tvrdnjom da normiranje hrvatskoga strukovnog nazivlja (koje je nastajalo postupno i sustavno, prateći

društveni i znanstveni razvoj) *ne znači zatvaranje toga nazivlja u sebe sama, nego otvaranje i povezivanje sa svjetskim jezicima i sa svjetskim razvojem.*

Nakon predavanja uslijedila su brojna pitanja, komentari i osobna svjedočenja o prevoditeljskim iskustvima kao i pohvale prof. Jakoboviću za savjestan i ustrajan rad na interdisciplinarnom području.

Veoma zanimljivu, aktualnu i intrigirajuću temu o prevođenju nastaviti će **dr. sc. Nataša Pavlović** s Odsjeka za anglistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u srijedu, 26. veljače, u velikoj dvorani Matice hrvatske, **predavanjem o prevoditeljskim kompetencijama u 21. stoljeću.**

Jasna Šego